

BÚLLETÍ DE LA COLÒNIA I VILA DE FORCALL

CUP Bisgargis

ANY XLVIII

Nº 304

TARDOR 2009

DIPÒSIT LEGAL: B. 12.028-70

"Il·luminació de Nadal"

La plaça Major de Forcall es va engalanar per viure intensament les festes de Nadal

Foto: José Miguel Carbó

EDITORIAL

¡AÑO DE NIEVES, AÑO DE BIENES!

Esperemos que la sabiduría del refranero popular se vea ampliamente cumplida y después de un año tan duro para mucha gente, el 2010 nos traiga cuanto menos un cambio de signo y el paro disminuya. Claro que si hay ciencias misteriosas en este siglo, una de ellas es la economía. Ni los premios Nóbel, ni los expertos mejor pagados del mundo se dieron cuenta que estábamos construyendo sobre un castillo de naipes. Se les ha pedido cuentas tímidamente, pero también se les está ayudando por aquello de si tienes una deuda pequeña con el banco y no puedes pagar, el deudor tiene un problema, pero si la deuda es muy importante, el banco tiene un problema... Ahora resulta que las familias han ahorrado más el último trimestre de 2009 que lo hicieron en el 2008 y esto tampoco es bueno... o sea, si quemas la tarjeta y llegas a fin de mes endeudado mal, pero si ahorraras también

mal, porque la salida de la crisis está en seguir gastando.

Nos cuentan que Japón hace casi 20 años tuvo su crisis particular y como los japoneses decidieron ahorrar, no se ha recuperado del todo su economía... Difícil disyuntiva, porque seguramente los que ahorran ahora ya no se endeudaban antes y los que no llegaban a fin de mes es que ya no tienen margen para hacerlo. Confiamos en que el estudio y la prudencia vayan señalando el camino correcto. A parte la nieve como buen augurio para el próximo año, debo señalar que el diario *El Mundo*, en su edición de Castellón, puso en primera página y a todo color en Navidad, la foto del comedor social de Mosén Ricardo. Después de tanto aprovechado e impresentable como circula por la prensa nacional fue un respiro y un orgullo para los forcallanos... Buena manera de acabar y empezar el año!

Uns instants de l'assamblea.
Foto: Anna Bou

ASSEMBLEA DE LA COLONIA FORCALLANO-CATALANA

El passat diumenge dia 8 de novembre la Colònia Forcallano-catalana va celebrar la seva assemblea anual de socis, a la localitat tarraconense d'Alfara de Carles.

Es van organitzar tres autocars des de Forcall, Castelló i Barcelona, en total un centenar de persones es van reunir a les instal·lacions de la "Ganadería Mur", situades en un idílic entorn de muntanya.

El mal temps que va acompanyar la jornada no va fer perdre les ganes de passarlo bé. L'assemblea va començar amb la lectura de l'acta anterior per part de la Secretaria Conxita Cardona, seguidament el President Antoni Eixarch es va dirigir a tots els assistents per donar a conèixer l'informe d'activitats, el Tresorer Jordi Fornell va fer el balanç econòmic de l'any, i va presentar el pressupost per al proper, que van ser aprovats per unanimitat.

Per tancar els actes de l'assemblea es va projectar un interessant muntatge fotogràfic realitzat pel nostre vocal a Castelló José Miguel Carbó, que ens mostrava el paisatge de Forcall nevat el passat mes de gener. Antoni Eixarch va mostrar unes gràfiques de l'evolució del tems a Forcall els darrers deu anys, amb dades extretes de les recopilacions que hem anant publicant al Bisgargis, proporcionades pel nostre vocal a Forcall Miguel Rodés.

Seguidament va tenir lloc una divertida

"capea" en la que van participar uns quants valents, la pluja va deslluir una mica l'acte, però desafiant al mal temps i a les vaquilles ho vam passar molt bé. Des d'una petita llotja coberta, plena a vessar, es van poder seguir l'acte amb certa comoditat, no van faltar les veus demanant repetir l'experiència però, a ser possible, amb bon temps.

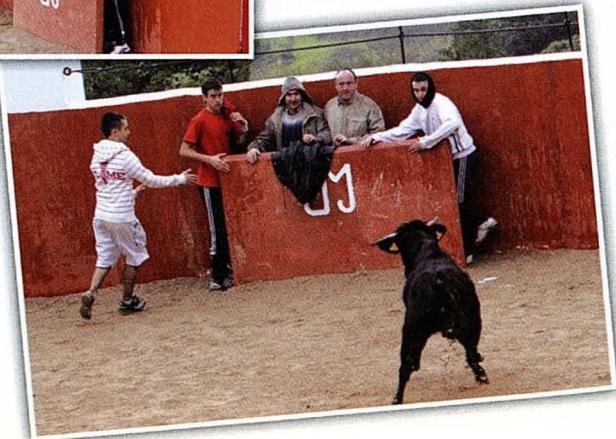
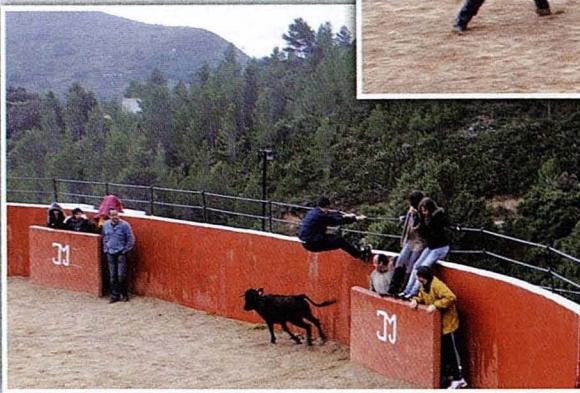
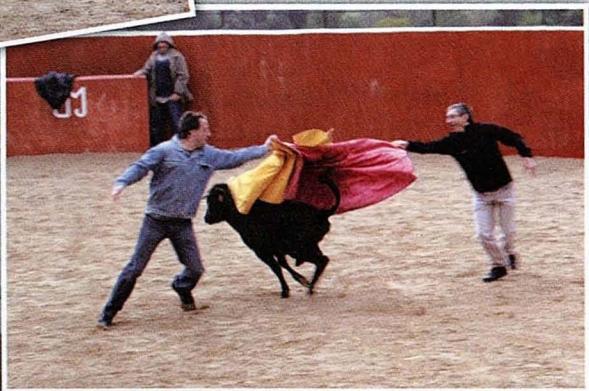
Per acabar la jornada es va servir un succulent dinar camper al restaurant de la "Ganadería" per a tots els participants.

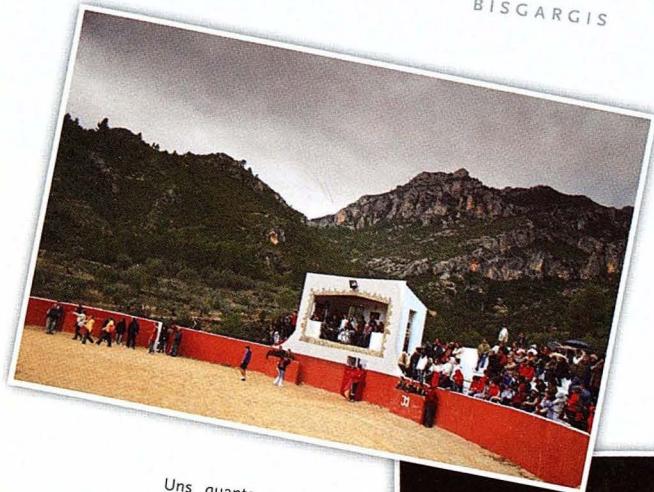
Ben entrada la tarda, després de uns quants balls i de comprar la tradicional loteria de Nadal, va arribar l'hora dels acomiadaments, els tres autocars i uns quants cotxes particulars van iniciar la ruta als seus llocs d'origen, després d'haver passat una entranyable jornada.

"LA CAPEA"

La "capea" es va viure intensament, però solament els més valents es van atrevir amb les vaquetes, com poder veure a les instantàries preses per Marc Lerma i Conxita Cardona.

► Imponent el paisatge d'Alfara.
Foto: Conxita Cardona.

Uns quants membres
de la junta. ►
Foto: Fidel Pascual.

► Animat dinar de germanor.
Foto: Conxita Cardona.

Per acabar, tots ballant.
Foto: Sergi Bordás ►

El racó d'en Víctor

por Víctor-Manuel Amela Bonilla

FUEGO EN LOS PORTS

Una impresión desde Horta de Sant Joan

Los forcallanos estíos de mi niñez me dejaron tal huella indeleble que, de mayor, he perseguido aquel paraíso perdido cazando paisajes, sabores, olores, estampas y sensaciones que hicieran resonar en mí aquellas remotas y dulces vivencias, igual que resuena la última cuerda de un arpa cuando tañes otra. He recorrido durante más de 25 años todos los pueblos del Maestrazgo y dels Ports de Morella (Valencia), y del Matarranya (Aragón) y de la Terra Alta (Catalunya), perdiéndome entre sus calles y plazuelas, admirando la vetustez de sus casonas y el orgullo de sus fiestas, gustando del agua de sus fuentes y del carácter de sus gentes, fabulando su pasado y embriagándome de su atmósfera preñada de historia y de historias de labradores y bandoleros, moros y reyes, íberos y romanos, castillos y cuevas, amores y guerras.

En el curso de estas andanzas arribé un buen día a Horta de San Joan, pueblo de la Terra Alta, esa comarca del confín suroccidental de Catalunya que limita con la turolense comarca del Matarranya. Me arrobaron sus perfiles, sus piedras, sus paisajes agrestes y virginales de boscosos barrancos y bellos ríos

y pozas, sus aires y sus gentes. En un mas de su término, con vistas a las montañas de Els Ports ("los Ports", para decirlo como decimos a uno y a otro lado de estas montañas) he pasado varios veranos. Me he internado en sus fragosidades y he sabido que esas alturas las cruzaban por empinadas y angostas sendas antiguos pastores y "truginers" y leñadores y carboneros desde tiempo inmemorial, que así accedían a las costas del delta del Ebro y de la plana del Sènia. Por eso creo que esas montañas no han separado nada, sino que han constituido siempre el espinazo de un mundo coherente y homogéneo que hoy se derrama desde sus picos entre Catalunya, Aragón y Valencia. Esta es una división que está en los mapas, pero que desconocen los árboles y las peñas, los rebaños y los buitres, los ríos y los peces que en ellos nadan. Y las gentes, que desde hace 800 años se cruzan las mismas músicas y palabras (aquí también la almendra es "amela"), al margen de que sus papeles digan que son tarraconenses, turolenses o castellonenses.

Desde mi masía veo pinares y encinares, las totémicas rocas de Benet a un lado y un oleaje de crestas

pétreas que batén el horizonte entre el sur y el poniente, allí dónde vislumbro las cimas azules dels Ports de Morella. Atravieso algunos campos de almendros y olivos por un camino de tierra, salgo a la carretera y me topo con un cartel que indica, a la derecha "Horta" y, a la izquierda, "Vall-de-roures" (Teruel) y "Morella" (Castellón), y sé que una hora de coche -o por Monroyo o atajando por Penarroja y Herbés-, me planta en Morella y en Forcall, y eso me hace sentir en casa: siento que estoy en una tierra en la que desde los vocablos a los pálpitos son los mismos desde Horta hasta Forcall, que son los mismos aleros y campanarios, los mismos sabores y sinsabores, la misma historia común de los ilercavones a Cabrera, pasando por Jaume I y por generaciones de pastores y labradores. Mi país, un país de cuajada y miel, de lana y queso, de uva y almendra, de trigo, aceite, vino y trufa. Un país que el gran escritor Joan Peruchó también admiró y amó. Un país de muelas y barrancos que tuvo siempre muy lejos los centros de poder de Barcelona, de Valencia y de Zaragoza. Mi país del alma.

Por eso me ha dolido tanto, este pasado verano, el fuego de Horta de Sant Joan. Un incendio que devoró 1.200 hectáreas de bosque en el cauce del río Canaletas, en el extremo nordoccidental de los Ports, en la frontera septentrional de este país del corazón. Lo comentaba a finales de este verano con Juli Micolau, el poeta de La Freixneda (Matarraña), un poeta que fue pastor de cabras por los Ports siendo niño

y adolescente, y que me confesó su llanto cuando -desde Barcelona- supo del incendio de Horta, porque "cualquier rincón de los Ports es también mi casa y mi país". Por eso me gusta decir que para los forcallanos también lo es, pues además sabemos qué pasa cuando el fuego devasta tus cimas, laderas y riberas hasta lamer el manto de la Virgen de la Balma. Sabemos de las cenizas que llueven sobre nuestras cabezas cuando el fuego ha consumido millones de árboles que tardarán muchos años en volver a vestir el aire.

Por eso quiero aprovechar para clamar que debemos ser cuidadosos con el patrimonio vegetal, que es de nuestros hijos y nietos, no nuestro. Mantengamos abiertas y limpias sendas y caminos, proyectemos cortafuegos, tengamos siempre a punto un dispositivo de bomberos y agentes forestales en los pueblos que tengan bosques que proteger. En Horta de Sant Joan, las autoridades habían bajado la guardia antes del fuego, y los mandos de los bomberos se confiaron demasiado durante el incendio. Cinco vidas humanas se perdieron, vidas de héroes que hoy podrían estar vivos...

Los bosques de nuestros pueblos de montaña, que dieron tanta vida a nuestros antepasados, pueden seguir dándonos todavía mucha riqueza -paisajística, turística, anímica- a nosotros y a nuestros descendientes. Pero hemos de cuidarlos como si fueran nuestra propia piel. ¿Lo haremos?

III CONCURS FOTOGRAFIA DIGITAL DE FORCALL

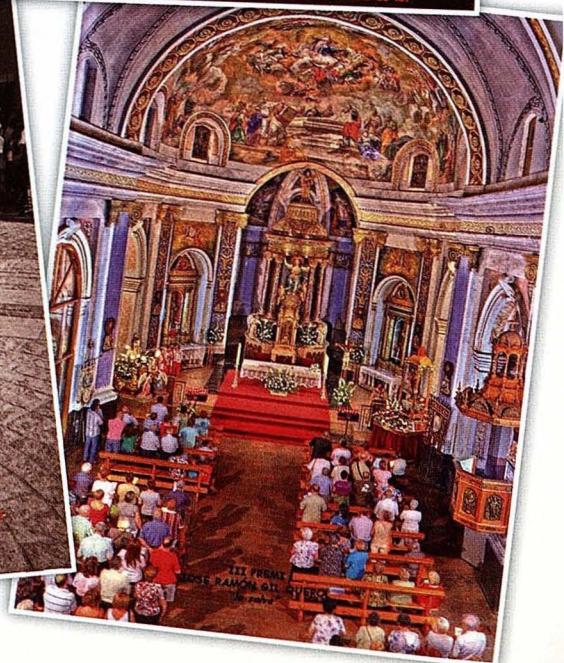
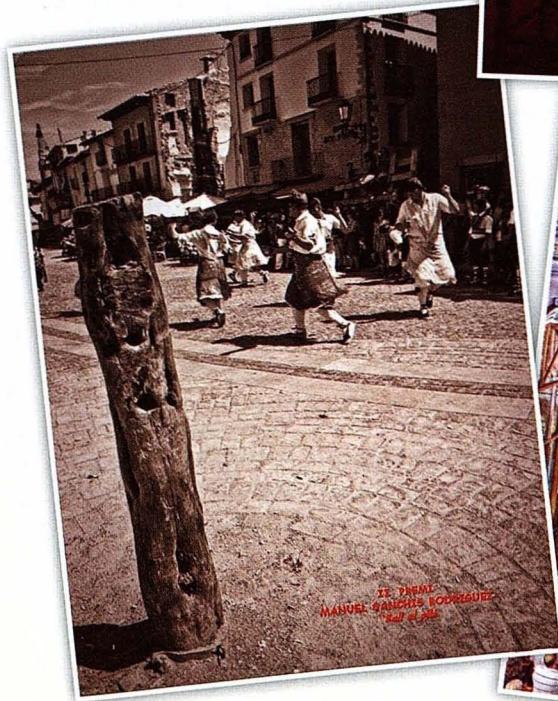
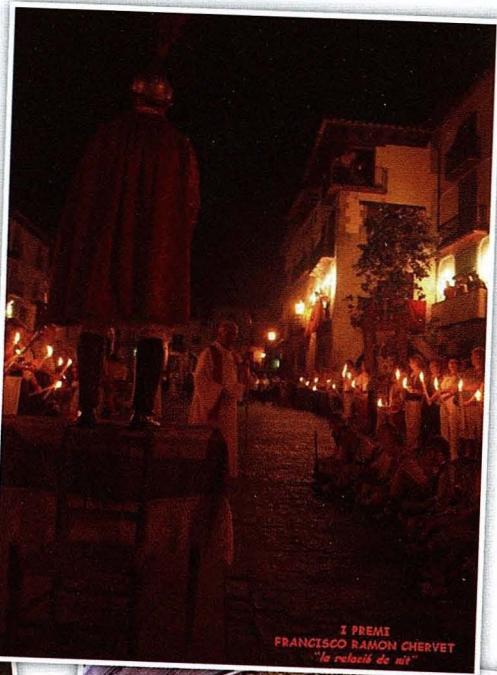
Examinades les obres presentades al III Concurs de Fotografia Digital de Forcall 2.009 i segons les bases del dit concurs, s'ha procedit a la votació individual de les obres presentades per part del Ple de l'Ajuntament de Forcall, sent el resultat següent.

Primer premi: *La relació de nit* de Francisco Ramon Chervet.

Segon Premio: *Ball al piló* de Manuel Sanchis.

Tercer Premi: *La Salve* de José Ramón Gil Querol.

En la secció la Revista de la pàgina web de l'Ajuntament podeu trobar una exposició virtual de totes les fotografies que han participat en el concurs.

DEPORTES *por Fermín Peris*

En la temporada 2009-2010, tres equipos de Els Ports F.C. están jugando en el campo de Forcall, el prebenjamín A, el benjamín A y el alevín A.

El prebenjamín A, entrenado por Celio y Sergio, está compuesto por niños que juegan por primera vez a fútbol y que tienen que aprender semana a semana a posicionarse en el campo y otras cosas básicas de este deporte, además tienen la dificultad añadida de que les ha tocado un grupo de altísimo nivel, con equipos como el Villarreal B, Vinaroz A, Benicarló A, Benicasim A... por lo que les está constando muchísimo en los partidos ir cogiendo las enseñanzas de los entrenadores, al tener rivales tan complicados.

La plantilla la forman Arnau, Víctor, Marc, Pau, Iván, Teo, Joan, Juan, Gorca, Max, Miquel, Javi, Josele, Albert Colom y Albert Ortí.

Sus resultados han sido: Els Ports 1 - Torreblanca 5, Villarreal B 11 - Els Ports 0, Els Ports 0 - Alcocebre 5, San Mateo 5 - Els Ports 4, Oropesa 13 - Els Ports 0 y Peñíscola 5 - Els Ports 2.

El Benjamín A está compuesto por jugadores que el pasado año ya hicieron una gran temporada en categoría benjamín, aparte se han reforzado con jugadores de Villafranca, por lo que son uno de los grandes favoritos a ganar la liga en su categoría, su entrenador es Andrés y la plantilla la forman Marc,

Joan, Luismi, Pablo, Andreu, Pau, Carlos, Andrei, Jesús, Colom y Borrás.

Sus resultados han sido: Els Ports 13 - Vall d'Alba 1, Benasal 2 - Els Ports 9, Els Ports 11 - San Mateo 0, Benicense A 0 - Els Ports 6, Els Ports 2 - Benicasim A 3 y Benicarló C 3 - Els Ports 7. El alevín A, entrenado por Fermín y Moncho, es el mismo equipo que el pasado año jugó en el alevín B, que un año más han cogido confianza y se han conjuntado todavía más, este equipo tiene un buen nivel, siendo su principal problema su corta plantilla, formada por: Mateu, Albert, Víctor, Pau, Ferrán, Martí, Sergi, Fernando, Ariel, Marco y Juli. Sus resultados han sido Els Ports 5 - Vall d'Alba 1, Albocacer 1 - Els Ports 8, Els Ports 5 - San Mateo 2, Benicense A 2 - Els Ports 1 y Els Ports 3 - Benicasim A 1.

Destacar que el equipo de categoría alevín, con jugadores de 11 y 12 años, que disputan sus partidos en el campo de fútbol de Forcall, lucen en su chándal esta temporada el escudo de la Colonia Forcallano-catalana, que como otras entidades de nuestra comarca ha querido dar su apoyo al fútbol base.

Fotos: Antoni Eixarch

■ QUINQUE LIBRI T.4, T.5 I T.6

Per Santi Polo Moya

Després de dos anys més i de tres nous llibres informatitzats, continuaré amb les anècdotes com vaig fer en els anteriors escrits.

Per a poder ficar-nos un poc en matèria, aquests nous volums dels Quinque Libri van de principis del segle XVIII fins als inicis del XIX. Els monarques que portaren la vara van ser Felip V (1700-1746), Ferran VI (1746-1759), Carles III (1759-1788), Carles IV (1788-1808), el germà de Napoleó, José Bonaparte (1808-1813) i, finalment, Ferran VII (1813-1833).

Aliens als problemes de la cort, els nostres avantpassats patien altres angoixes, les quals narraré tal i com surten als llibres.

Quinque Libri

Comprende desde el año 1718 al 1744
T.4

A pesar de les malalties i l'alta mortalitat, la població no parava de créixer, ja que els naixements superaven a les defuncions. Així, en 1717 varem acabar amb uns 1.666 habitants (creixement vegetatiu) i en 1744 teníem 1.868 habitants, uns dos-cents més en 27 anys (1131 homes i 1112 dones). El màxim va ser en 1740 quan varen nàixer 42 xiquets, però a l'any següent en moriren 35.

La medicina començava a fer els primers intents per a parar el procés destructiu de la natura practicant cesàries, però ... "... murio de muerte natural por no poder parir ... luego despues de muerta fue abierta por el cirujano y

la sacó la criatura, que fue bautizada por el P. Fr. Basilio Giner dominic, y la puso por nombre Rosa, y luego murió ..." (Q.L. 04_0646). "A los dos horas de la mañana por no poder parir fue abierta por el cirujano Josepha Maria Carreraller muger de Antonio Bosch ..." (Q.L. 04_0651).

El riu continuava emportant-se als veïns "... a las nueve de la noche murió de muerte desgraciada, porque en una venida grande del Rio Caldes, cayó en el Superante Granel de edad de veinte y seis o veinte y ocho años, y pudo salir medio haogado, y golpeado a la violencia de la corriente, en las peñas, y ayudado salio medio muerto, y despues murió ..." (Q.L.04_0716) i als forasters "... murieron haogados en un pozo de agua del Rio delante el molinos de la Torreta, aviendo entrado a nadar, y bañarse, dos hombres no conocidos, y sacados del agua, y trahidos a esta villa fueron expuestos en publico para que fuessen conocidos, y no se halló quien los conociese ...", encara que, als pobles, poques vegades se'n escaparen "Despues se supo y averiguó que los sobredichos haogados eran dos mozos naturales de la villa de Musqueruela ..." (Q.L.04_0770).

I com diu el refrany "*la bendición y la mortaja del cielo baja*", i mai més ben dit "... recibí carta del Rdo. Fr. Antonio Maria Prior curado de la Iglesia Parroquial de Fortanete del Reyno de Aragon, en que avisava, y noticiava de aver muerto repentinamente herido de una rayo Juan Sentelles vecino de esta villa del Forcall ..." (Q.L.04_0786). També pots tenir un mal pas "... entre las doce i las una hora de la mañana murió de desgracia (que según comun sentir fue aver caido despeñada, porque fue hallada en el monte bajo las Peñas muy maltratada en la cabeza,

toda ensangrentada, ia sin habla, y moribunda) ..." (Q.L.04_0718).

O ser soldat, i ja saps la que et pot tocar "En cinco dia del mes de Enero del año mil setecientos y veinte y seis murio de muerte violenta Pasqual Millan soldado del Regimiento de Ordenes Viejo de edad de veinte y cinco años ..." (Q.L. 04_0690)

Quinque Libri

Comprende desde el año 1745 al 1777

T.5

En els 33 anys que avarca aquest quint llibre el creixement del poble aplega fins als 2.247 habitants, naixen de 30 a 50 xiquets per any. Però clar, les malalties feien acte de presència de tant en tant i els anys 1749, 1754, 1761 i 1774 la població va disminuir respecte l'any anterior. La verola va ser enregistrada en les defuncions del llibre parroquial dels anys 1768 i 1774; en aquest últim any, va matar 70 persones. Sols entre Agost i Desembre moriren 21 xiquets i 23 xiquetes.

A les dos primeres pàgines d'aquest cinquè volum, el capellà va contar les nevades més importants caigudes durant aquests anys, per tant, transcriu el text tal i com ell ho va descriure:

El dia trese de Nobiembre de esta presente año cincuenta y uno, y de Nuestro Patron el S^o Sn Bricio nevo con tanta abundancia que cayeron tres palmos de nieve por igual y el maestro de esta nueva Torre que se esta fabricando aviendo subido á desnebar dijo avia en lo alto de la fabrica tres palmos y medio. aunque temprana dicha nieve se fue luego.

Que el dia de santo Thomas Apostol amanecio la pila del agua bendita elada y el agua del vaso que sirve para purificar los dedos, despues de

Primera pàgina del Quinque Libri tercer, que comença l'any 1661. Foto:Santi Polo

administrar la Sagrada Comunion tambien se encontro elada.

Como en el dia catorce de enero del año 1752 cayeron dos palmos de nieve en esta villa é hisieron grandes fríos fue muy general la nevada pues nevo en Valencia, y en Vinaroz según me hizieron relacion.

Como el segundo dia del mes de enero de este año 1753 amanecio una nevada, y continuo asta caer mas de dos palmos, y despues de algunos días volvio a repetir.

En el dia uno de Febrero de este presente años 1757 por la tarde empeso á nevar tan copiosamente que en poco mas de 24 horas cayeron cinco palmos de nieve en esta villa medidos por mi thio Mossen Felix Decano y juvilado en esta Iglesia y encontrandome yo en la Todolella por causa de estar enfermo el cura estuve siete días sin poder salir y al cabo de ellos fui el primero que en caballeria abri camino dicho de la robrera; el dia tres fueron el pastor y criado de las mulas, con dos hombres mas en las cavallerias a la heredad dicha la pedrera á socorrer el ganado de casa, y se vieron grandes trabajos pues de pocos á pocos pasos avian de mudar la que avia de ir delante en Morella aseguro sujeto fidedigno avia ocho palmos: fue fortuna el aver hecho algo de ayre quando nevo, que sino

se huvieran rasgado muchos arboles como en otras partes ha sucedido, en la villa de Calanda an dicho cayeron seis palmos el hermitaño de N. Sa. De Consolacion estaba sin pan, y quiso fueran à socorrerle como lo practica-

ron y el Rde. que era Ignacio Gil mi cuñado tomo la providencia de embiar à diferentes masias 15 o 20 hombres por cada parte abriendo caminos y socorriendo a las mas desvalidos.

(Continuarà)

PARRÒQUIA

Hola amics i amigues de Forcall;

Des del despatx de la nova casa escric aquestes lletres amb certa melancolia. A principis de setembre la meva família i jo vam haver de posar la casa en caixes i buidar l'Abadia perquè el destí així ho demanava.

Les persones volem saber sempre el perquè de les coses, així va començar la ciència deia Aristòtil, i les coses volem saber-les ràpidament. El que passa és que les respistes no sempre venen de seguida. He de confessar-vos que vaig estar preguntant-me tot l'agost per què havia de marxar del vostre poble i la resposta ja la tenia entre vosaltres. I és que Déu volia que coneguéssiu a Mossèn Juanjo.

Sé que les bones persones de Forcall acollireu al nou rector com aquell que ve en el nom del Senyor i que poc a poc us confiareu a ell. També que l'ajudareu a descobrir els bonics racons del poble i que celebrareu moltes vegades els actes religiosos amb aquella pietat tan especial que només es troba aquí.

Voldria acabar donant les gràcies a tots els qui d'una manera o altra ens hem conegut i m'heu ajudat a madurar com a persona i com a cristiana. A les coteres, als "sagals" del col·legi, a la gent major de la residència i a la que saludava a la plaça, als pares de

família, a la gent jove, als malalts que visitava, als majorals, als que tenia comerços i a tots els forcallans tan de dins com de fora vila, a tots, gràcies per regalar-me dos anys de la vostra vida.

Mossèn Eduard.

■ EL PARE RICARDO, GUARDONAT PER LA GENERALITAT VALENCIANA.

El pare Ricardo García Cerdán ha rebut el dia 9 d'Octubre, diada de la Comunitat Valenciana, un dels guardons amb l'Alta Distinció de la Generalitat, per tota una vida dedicada als demés. Nascut a Forcall el 4 de novembre de 1930, es va fer capellà l'any 1953, l'any 1980 va deixar la seva tasca al Bisbat per traslladarse al barri marginal de Tombatossals.

El pare Ricardo realitza la seva tasca fonamentalment des del menjador social que impulsa des de fa 25 anys, i amb el que els menys afortunats poden menjar a diari. Aquesta actuació l'ha dut a terme des de la seua parròquia, l'Església de San Joan Baptista de Castelló. El menjador es manté i funciona gràcies al grup de voluntaris que, per torns, poden arribar a atendre de 60 a 120 persones per dia. A més a més gestiona varies organitzacions con l'Associació Obra Social de Integració del Marginat -OSIM- i una granja d'acollida que acull a unes 30 persones sense sostre.

EL TEMPS

ESTACIÓ METEOROLÒGICA "FORCALL"

Miguel Rodés. Gràfics: Laia Ferrer

El mes de setembre va començar amb temperatures molt altes, que van baixar força a la segona quinzena, coincidint amb un temps més humit, amb precipitacions que en total van deixar 73 l/m², destacant els dies 18, 28, 29 i 30. Les temperatures màximes del mes van ser de 30° els dies 1, 3 i 5 i les mínimes van ser de 11° els dies 18, 23, 25, 27 i 29, amb tempesta el dia 11 i la nit del 17.

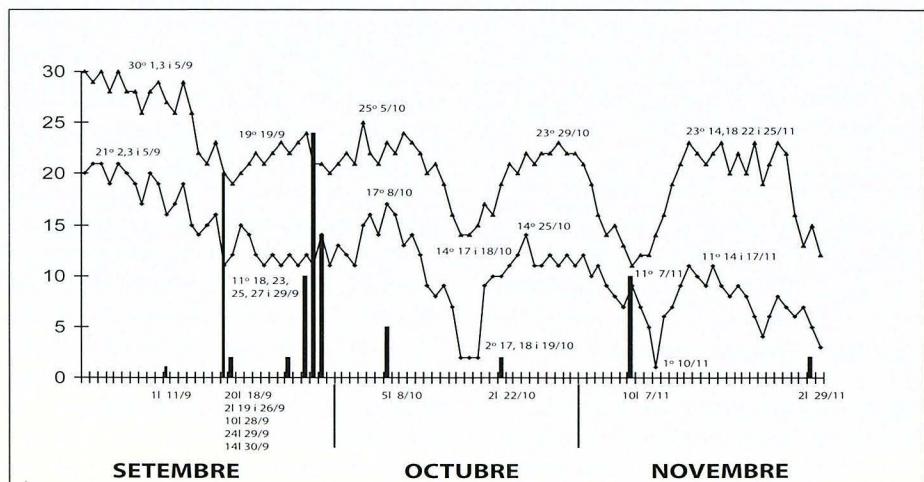
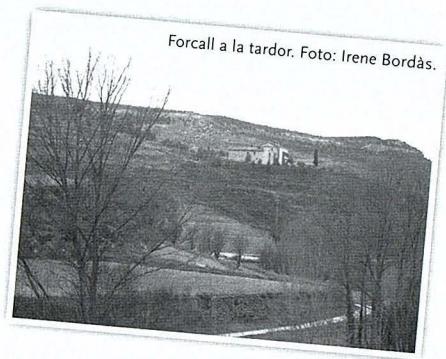
El mes d'octubre va ser molt sec, tant sols va ploure el dia 8, amb tronada, i el dia 22, en total 7 l/m². Cal destacar la brusca baixada de les temperatures dels dies 13 a 19, amb unes màximes de 14° i unes mínimes de tant sols 2°. La màxima del mes van ser 25° el dia 5, els darrers dies del mes va tornar la calor amb una màxima de 23° el dia 29.

El novembre va començar amb una forta davallada de la temperatura, que va arribar a 11° diürms el dia 7 i tant sols 1° nocturn el dia 10. La temperatura es van recuperar de forma espectacular, arribant-se a unes màximes de 23° els dies 14, 18, 22 i 25, per tornar a baixar bruscament els darrers dies del mes. Pel que fa a la pluja va ser molt

escassa, tant sols 10 l/m² el dia 7 i 2 l/m² el dia 29. El vent va bufar fort de l'oest el dia 28.

	Mitjana màxima	Mitjana mínima	Total pluja	Màxim vent
Setembre	24,6°	15,7°	73 l.	
Octubre	20,4°	10,9°	7 l.	
Novembre	18°	7,6°	12 l.	28 cerç

Forcall a la tardor. Foto: Irene Bordàs.

CLIMATOLOGIA GENERAL DEL FORCALL – I

Por Antoni Eixarch Cardona

El 6 de juny del 1995 es va fer el primer registre de les temperatures màximes i mínimes i de l'aigua caiguda per la pluja.

Des d'aleshores l'amic Miguel Rodés ha tingut la paciència i la constància dia a dia, sense fallar-ne cap, d'anotar en una tablilla les temperatures, els litres d'aigua caiguts, si ha nevat, si ha granissat, si ha hagut tormenta i si el vent ha bufat fort i des d'on.

Totes aquestes lectures no tenen altra pretensió que ser publicades trimestralment en el nostre "Bisgargis" transformades en uns breus comentaris i una gràfica, que amb la mateixa perseverança dibuixa trimestre a trimestre la Laia Ferrer, per tal de fer més entenedora i lleugera la lectura d'unsfreds números.

D'aquesta manera la pagineta del temps ha anat guanyant fidels lectors que busquen en ella satisfer la seva curiositat. El 2010 tindrem dades de quinze anys complerts. Climatològicament parlant és molt poc per poder treure conclusions fiables, però nosaltres pensem que quinze anys son suficients per, al menys, poder recollir en uns històrics una sèrie de tendències que poden permetre a nivell de cadascun fer les seves prediccions basades en les estadístiques.

Fins al 2 de maig de 2005 les dades ens provenien del mas del riu de Xiva i a partir d'eixa data son del centre del poble, propet del Palau dels Osset. El canvi de lloc no ha alterat de manera significativa les lectures, pel que podem acceptar que son homogènies en quan a lloc geogràfic.

Esperem poder presentar a l'acabar el 2010, i amb tota la humilitat del món, una monografia que reculli ordenadament

tota la informació que es deriva del treball de camp que s'està fent. En els propers tres "Bisgargis" anirem presentant uns apunts dedicats a la temperatura, a la pluviometria i als altres fenòmens com la neu, el granís, i les tormentes; del vent poc en podrem dir ja que no disposem de l'anemòmetre adequat ni d'una situació adient.

Per matar el "cuquet" podem avançar algunes coses com:

La temperatura mitjana anual està entre els 14° i 15°. La mitjana de les màximes anuals és al voltant dels 20°, i de les mínimes entre els 9° i 10° i que les diferències entre les mitjanes màximes i mínimes anuals estan en els 10°. Que mai s'han superat els 40° i que el rècord de les mínimes ha estat en -12°. El mes més calorós és l'agost amb una mitja màxima de 29,5° sent molt semblant al juliol, i el més fred el gener, amb una mitja mínima de 2,3° i molt semblant al desembre.

No disposem de dades d'humitat relativa però la experiència ens fa dir que l'aire té poc contingut d'aigua i per tant es troba normalment per sota del 50%, sent habituals valors del 30%.

La pluja ens inquieta un poc ja que la tendència és clarament a la baixa, amb un promig de 80 litres per metre quadrat en catorze anys. A l'estiu la mitjana anual és d'uns 159 litres i l'anual de 514 litres, considerant que hi ha amb certa freqüència un dia de l'any en que cau una gran quantitat d'aigua que distorsiona la estadística, i que pot anar entre els 40 i els 70 litres. El mes més plujós és el maig en el que plou el 26% dels dies, amb uns registres al voltant dels 75 litres. En la resta de l'any no arriba a ploure el 19% dels dies, sent el febrer el mes més sec

amb tant sols uns 20 litres.

La neu és poc representativa. Tot i que molts de nosaltres, principalment els que vivim fora del poble, ens pensem que neva molt, no és més que una il·lusió. La realitat és que sols neva cinc dies a l'any. El 2004 i 2005 ho va fer 9 i 11 dies respectivament, distribuint-se durant els mesos de desembre, gener i febrer. No es pot descartar la possibilitat de nevada al març, abril o maig, com va passar el 2001 o a l'octubre com va passar el 2008. El granís es concentra entre l'abril i agost, amb alguna excepció a l'octubre. No es massa freqüent i mai es supera un ó dos dies d'aquests mesos.

Les tormentes, normalment seques, poden donar-se qualsevol mes de l'any, però els mesos més actius son juny, juliol i agost. No és estrany veure aquest fenomen quatre dies cadascun d'aquests

mesos.

A veure com es presenta el 2010, si fen cas del "Calendari dels pagesos" serà un any "molt fèrtil" i això hem d'entendre vol dir que nevarà, plourà i les temperatures es mantindran adequadament en cada-cuna de les estacions de l'any. Que així sigui.

EL APELLIDO MICHAVILA

Reproducimos una carta que ha llegado a nuestra redacción referente a una apellido con arraigo en Forcall, se trata de los Michavila o Mitjavila, la reproducimos de forma textual, a ver si hay suerte y estas líneas sirven para reunir a las diversas ramas de Michavila forcallanos.

"De Anna Mitjavila Bara per a Joan Mitjavila Cucarella. Lo del nostre cognom es degut a algun funcionari de aquella època, al meu pare al van registrar a l'església com Michavila i al registre civil com Mitjavila i al teu pare als dos llocs com a Mitjavila, son els únics de la família, ells van continuar com a Mitjavila per que quan es van adonar ja havien fet la mili i ja eren casats i amb fills i era molt difícil canviar-ho tot, ja saps com va la buro-

cràcia i recordo que quan l'avi va fer el testament ho va deixar anotat perquè si no els seus fills no eren seus, aquesta es la circumstància que nosaltres es diguem Mitjavila enllloc de Michavila. Així m'ho va explicar el meu pare.

El meu germà no va desencaminat però la iaia es deia Carmen Guarch Ripollés no Michavila. En la Colònia Forcallo-catalana i han un parell de fotografies que surt l'avi i el seu germà el tio Pepe."

Espero que os resulte de alguna ayuda, este comentario y me gustaría saber si hay alguien de mi familia que aún este viviendo en el pueblo.

Para cualquier comentario os dejo mi correo: joanmitjavila@gmail.com.

*Atentamente
Joan Mitjavila Cucarella*

CAMPAÑA DE EXCAVACIONES EN LA MOLETA

Se ha llevando a cabo la campaña anual de excavaciones de la Moleta, dirigidas por el profesor Ferran Arasa i Gil, que este año han tenido lugar durante las tres primeras semanas de septiembre, se han ejecutado en la terraza central de este espacio, continuando las realizadas durante el año pasado. Destacar que este año ha facilitado los trabajos el disponer de una retroexcavadora y de un nuevo acceso que permite la utilización de maquinaria, destacar que este nuevo acceso solamente puede ser utilizado por personal autorizado ya que de lo contrario podría dañarse tanto el acceso como el propio yacimiento.

Durante la campaña se ha procedido al desenterramiento de los restos encontrados el año pasado, tratándose de un enterramiento árabe. Aunque sin duda hay que resaltar la importancia del hallazgo al final de las excavaciones de lo que es la cimentación del foro. Esto demuestra la hipótesis de Arasa con respecto a la única ciudad romana de la provincia de Castellón. Este hallazgo es sin duda de los más importantes a nivel arqueológico de los últimos años en la Comunidad Valenciana, ya que demostraría la importancia de este enclave.

Arasa ha explicado que se han localizado los cimientos de "una estructura arquitectónica de carácter monumental que puede estar relacionada con el forum de la ciudad, la plaza pública alrededor de la cual se encontraban los principales monumentos civiles y religiosos". Desde hace años se trataba de localizar la plaza pública de Lesera.

De este modo se puede considerar que las tres semanas de excavación que se han desarrollado este año han supuesto todo un éxito.

Además como sigue siendo habitual se han encontrado fragmentos de cerámica romana, mármol (que haría indicar la presencia de estatuas o decoraciones en el foro), etc.

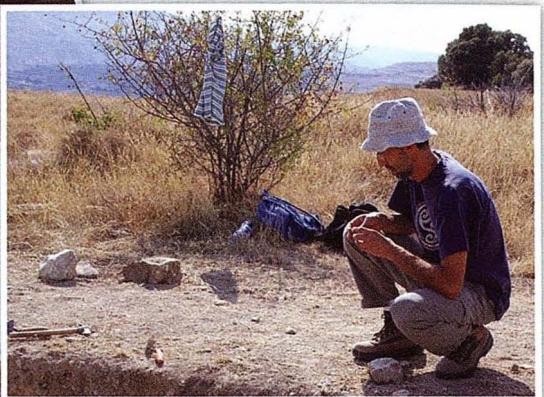
Para este año la subvención ha ascendido a 15.000 €, con una aportación del Ayuntamiento de unos 5.000 €. Recordar que el personal de esta excavación es voluntario, estudiantes de la Universidad de Valencia, siendo los gastos mayoritarios de alojamiento, manutención, estudios topográficos y limpieza y conservación del material encontrado. Con respecto al yacimiento se han llevado a cabo, a finales de septiembre, los trabajos de vallado de la Moleta, de los accesos principales, así como mejorar la accesibilidad del acceso norte. Se conseguirá así que el yacimiento esté menos expuesto a posibles expolios y que se controle mejor quien accede a la ciudad romana y sus visitas.

Las excavaciones sistemáticas del yacimiento se vienen prolongando sin interrupción desde al año 2001, con lo que se acumula ya la experiencia de un total de ocho años de excavaciones arqueológicas, este año ha sido un grupo de 7 estudiantes de la Universidad de Valencia los que han participado en los trabajos, apoyados por la colaboración esporádica de algunos voluntarios, ahora queda la ardua tarea de laboratorio para analizar los restos encontrados.

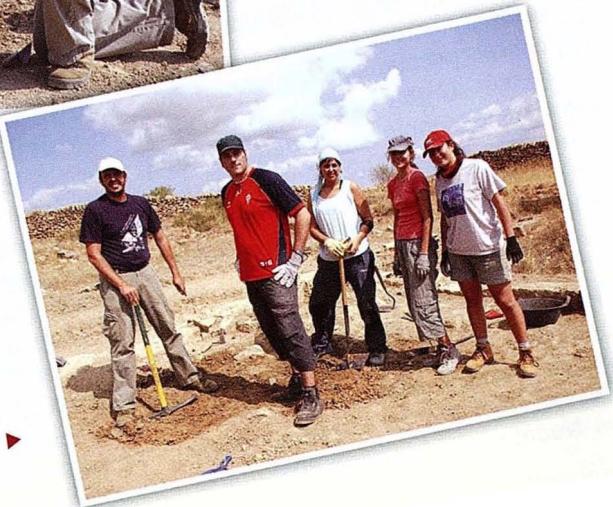

▲ Nuevo acceso a la Moleta desde su vertiente norte. Fotos: Sergio Bordás.

▼ Ferran Arasa en plena campaña de excavaciones.

▲ Los más pequeños también participan en la excavación guiados por un miembro del equipo de arqueólogos.

Parte del equipo que este año ha participado en la campaña de excavaciones.

PULSO FORCALLANO

SANTIAGO PÉREZ, NUEVO PRESIDENTE DE LA "MANCOMUNITAT"

La "Mancomunitat Comarcal Els Ports", en sesión celebrada en la Sala Capitular del Ayuntamiento de Forcall, ha elegido como nuevo presidente a nuestro alcalde Santiago Pérez Peñarroja, que releva en el cargo a Oscar Tena.

OBRAS EN CASA OSSET

Han comenzado las obras de adecuación y mejora en el "Palau dels Osset-Miró". Presupuestadas en 958.000 euros están siendo ejecutadas por la empresa EMCOPA, bajo la dirección del arquitecto Jaume Sanahuja Roviera. Con esta actuación la Diputación de Castellón pretende impulsar el turismo de interior. Esta primera fase de obras se estima que terminarán el próximo verano, quedando pendiente la fase de equipamiento interior.

El hotel permanece cerrado desde hace más de un año y medio, en espera de ser completamente rehabilitado, deseamos que en breve se reabra este establecimiento tan emblemático de nuestra población.

AMAZONA FORCALLANA

La joven María Moya Celma, hija y nieta de forcallanos (de casa Moreres-Nadalet), está metida en el mun-

do del caballo y con notables éxitos. Su especialidad es la Monta Western de la que practica tres modalidades: la "Pole Bending" (una carrera zigzagueando banderas) de la que es campeona de Cataluña, la "Barrel Racing" (carrera rodeando barriles) también campeona de Cataluña, y la difícil disciplina del "Reining" (una especie de doma clásica americana) de la que se proclamó en Córdoba subcampeona de España.

Del 5 al 8 del pasado noviembre ha participado, formando equipo con otra amazona de Valencia, en la "Barrel Racing World Cup" (Copa del Mundo de Carrera de Barriles) en Verona, Italia, compitiendo con otros países y consiguiendo un meritorio 4º puesto, por detrás de Brasil, Francia y Estados Unidos.

Enhorabuena a nuestra joven amazona y que sigan los éxitos.

ESTIU CULTURAL

Com ja va sent habitual l'ajuntament de Forcall ha programat un seguit d'activitats per al llarg de l'estiu, al passat butlletí no es va ser possible comentar-les per manca d'espai, seguidament trobareu en petit resum d'aquestes activitats acompañat d'unes quantes fotografies.

Un grup de forcallans va visitar la comarca del Priorat, la ciutat de Tarragona i Bodegues de Cava els dies 3,4 i 5 de juliol, gràcies a un viatge organitzat des de l'Ajuntament de Forcall.

El dissabte 11 de juliol es va celebrar la festa de Sant Cristòfol dels Xofers. A la missa la va seguir la tradicional processó de vehicles que acaba en la benedicció i entrega del banderí a la Plaça Major. Seguidament, al voltant de 150 persones van participar del dinar de germanor i del ball organitzat per la comissió de festes.

Dances tribals a la plaça Major. El dissabte 1 d'agost els veïns de Forcall van gaudir d'un espectacle de dansa a la plaça Major. Zaghareet Tríbal Group va ser l'encarregada de mostrar diferents manifestacions de dansa provinents d'Orient i Àfrica. Molts van ser els veïns que van gaudir de l'activitat que va encetar un variat programa que és va realitzant fins les festes patronals.

El dilluns 3 es va inaugurar la exposició de la Flor al Fruit de Culturocio i el divendres 7 va tenir lloc a la Llar de Jubilats la xerrada Menjar bé a partir dels 60 de la Clínica Medefis. Dins de les activitats que des del Culturocio 2.009 ha dut a terme Ruralcaixa a la comarca dels Ports, hem gaudit de l'actuació de la banda de música de Cinctores que va realitzar un concert en la Plaça Major de Focall el dissabte 8 d'agost.

El diumenge 9 un espectacle de màgia a la Plaça Major de la Companyia Ambtacte va impressionar a xiquets i grans, el dimarts 11 vam gaudir de cinema a la fresca

Cata de Formatges el dijous 13. Vora 90 persones van participar en l'activitat organitzada per l'Ajuntament de Forcall. La cata va ser organitzada junt a

la Queseria el Pastor de Morella, i va consistir en la degustació de diferents tipus de formatges elaborats per esta empresa. La veterinària de la formatgeria va explicar les característiques dels formatges, el procés d'elaboració així com els seus ingredients.

A càrrec del Grup Illa d'Argos, el divendres 14 l'Ajuntament de Forcall va organitzar una actuació de jazz en la Plaça Major.

El diumenge dia 16 a les 18 h el pavelló de festes de Forcall va acollir una nova activitat del Culturocio 2.009. En este cas va ser la representació de dos sainets a càrrec de les companyies l'Enfilat i el Cresol. L'enfilat va representar "Regal de Reis" de Carles Salvador, mentre que el Cresol va ficar en escena "per la fam d'heretar" de Jose Peris García. Un important nombre de forcallans van assistir a esta representació.

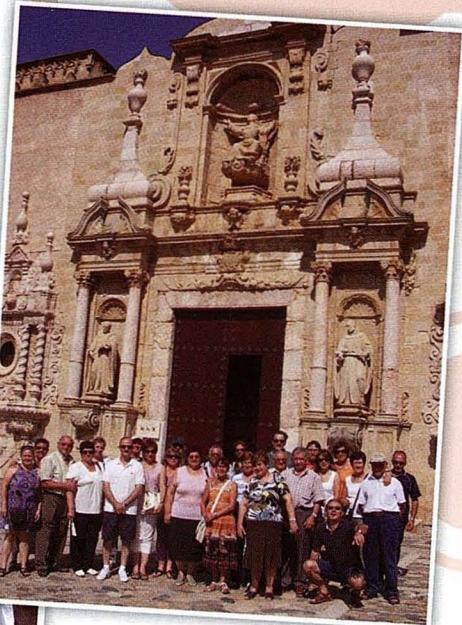
Vora 50 persones es van apropar a la gastronomia romanesa el dimecres 19. L'activitat va estar realitzada per Maria Vircea i Angela, que ens van explicar la preparació de plats tradicionals com Giorba de Perisoare sopa de mandonguilles de carn de porc, sarmale col replena de carn picada de porc amb arròs i de postres prajitura cu prune pastel de cireres. Després tots van degustar els plats que es van acompanyar d'una mostra de beguda romanesa.

El dijous 30 va tenir lloc una visita guiada a la Moleta dels Frares. Com podem observat ha estat un programa prou atractiu per tal d'aprofitar al màxim l'estiu forcallà.

IMATGES DE L'ESTIU CULTURAL

Fotos: Conxita Cardona i forcall.es

Excursió al Priorat. ▶

Festa de Sant Cristòfol dels Xofers. ▲

Banda de música de Cinctorres. ▲

◀ Danses tribals a la plaça Major.

BISGARGIS

◀ Activitats aquàtiques dirigides a la piscina.

Cata de formatges. ▶

◀ Mostra gastronòmica romanesa

◀ Contacontes

NOTÍCIES BREUS

NAIXEMENTS

El dia 5 d'agost, a Vilanova, Ona Llacer Charles-Harris (*ca Caixes-Chimolín*), filla de Ramon i Núria, néta de la vocal de la Colònia Carme Ferrer.

El dia 21 d'agost, a Almassora, Valeria Llacer Parra (*ca Caixes*), filla de César i Celia.

El dia 9 de novembre, a Castelló, Andrea Barreda Soler, filla de José Manuel i Lorena (*ca Damasio*).

El dia 16 de novembre, a Forcall, Laia Mestre Gil, filla de Jesús Mestre Guardiola i María Teresa Gil Sorribes (*ca Barandats*).

El dia 18 de novembre, a Forcall, Sergi Aguilar Ferrer (*ca Caldero-Manolín*), fill de Santi Aguilar Guarch i Gemma Ferrer Gil, nét de Javier i Angelita.

El dia 20 de novembre, a Castelldefels, Júlia Piquer Bergel, filla de Leoncio i Estela.

El dia 23 de novembre, a Castelló, Rocío i Alex Sanz Alvarez, fills de David i Eva, néts de Quintín i Pilar Peñarroja.

Enhorabona.

REGULACIÓ DEL MARCAT AMBULANT

L'Ajuntament de Forcall ha decidit reduir a un dia a la setmana el mercat de venda ambulant de la població, a partir d'ara sols el dilluns es podran instal·lar paradetes. Aquesta mesura pretén incentivar la venta a la xarxa comercial del municipi i evitar la dispersió del mercat ambulant, per tal de que sigui també més atractiu per la població.

MATRIMONIS

El dia 20 de desembre de 2008 van contraure matrimoni a Vilassar de Mar, Olivier de Cirugeda i Mònica Sorribas Amela, filla de Manolo i Angelita.

El dia 18 de juliol van contraure matrimoni a La Mata, Javier Mestre Cervera (*ca Corrico*) i Begoña Guardiola Pechobrierto.

El dia 3 d'octubre van contraure matrimoni a l'església parroquial de Todolella, Evaristo Moles Alcón i Reme Guardiola Membrado.

DEFUNCIONS

El dia 1 d'abril, a Forcall, Antonio Amela Mestre (*ca Tonet*)

El dia 21 de setembre, a Castelló, Custodia Rallo Carceller, vídua d' Enrique Polo Bordás.

El dia 25 d'octubre, a Castelló, Pilar Buenaventura Prats, als 79 anys.

El dia 4 de novembre, a Castelló, Dolores Ramia Carbó, vídua de J. Ramón (Cantabién), als 85 anys.

El dia 17 de novembre, a Forcall, Encarnación Eixarch Querol, vídua de Miquel el llumener, als 83 anys.

El dia 24 de novembre, a Forcall, Joaquín Querol Ferrer (*ca Roquis*), als 84 anys.

El dia 17 de desembre, a Castelló, Paco Ferrer Mampel, als 73 anys, va ser enterrat a Forcall, sempre el recordarem pels anys que va estar de forner al Forn de la Vila.

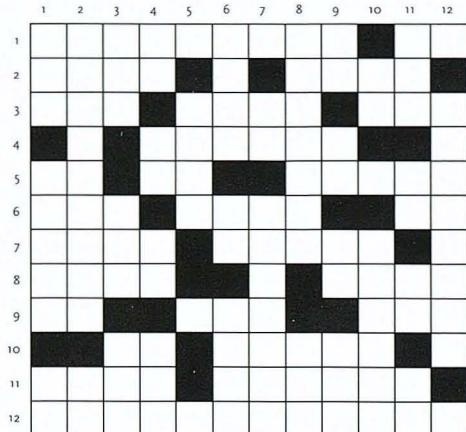
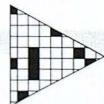
El dia 29 de desembre, a Barcelona, Vicent Sebastiá Eixarch (Chenté), als 77 anys.

El dia 1 de gener, a Vila-real, Consuelo Aguilar Giner (*ca Parràm*), vídua de Paco Carbó, als 88 any.

En pau descansin.

PUNT D'INFORMACIÓ : Si voleu informació de Forcall, les festes, activitats, establiments o visitar els seus museus i llocs d'interès, contacteu amb l'Oficina de Turisme (tel. 964171290) o visiteu la pàgina web <http://www.forcall.es>

CRUCIGARGIS nº 52 per Francesc Carceller

"MODALIDADES OLIMPICAS"

HORIZONTALES: 1. Una de las citadas modalidades olímpicas. Marchad. 2. Instrumento musical. Consonante. Al revés, otra modalidad. 3. Cuando lo sacan del agua, se convierte en pescado. Al revés, otra modalidad muy relacionada con la anterior. Navio. 4. Consonante. Avalanchas descontroladas de agua. Mil. 5. Al revés, siglas que se ponen como resultado cuando en una competición uno de los contendientes no aparece. Marchar. Otra modalidad. 6. Al revés, número. Otra modalidad. Entregué. 7. Al revés, nombre de mujer. Al revés, consecuencia de una cosa, extremo. Cincuenta. 8. De nuevo al revés, otra modalidad. Nitrógeno. Onomatopeya del beso. 9. Símbolo químico. Droga dura. Municipio de Pontevedra. 10. Al revés, matrícula española. De nuevo al revés, otra modalidad. Cien.

11. Utilicen. Al revés, palparé. 12. Otra modalidad.

VERTICALES: 1. Municipio del pirineo catalán. Al revés, aso ligeramente. Expresión de miedo. 2. Otra modalidad. Siglas comerciales. 3. El resultado de la incandescencia de las bombillas. Dispositivo anti-conceptivo. Al revés, preso. 4. Al revés, preposición. De nuevo al revés, marchar. Y nuevamente al revés, onomatopeya de la risa. Potente explosivo. 5. Cierta forma de vendaje. Al revés, conjunto de tres objetos o individuos. Cincuenta. Vocal. 6. Nombre de mujer. Cuarenta y nueve. Al revés, condenados. 7. Consonante. Al revés, preposición. Nombre de una casa rural en Forcall, sita en la calle del Carmen, s/n. 8. En una de las especialidades olímpicas, la prueba reina. Al revés, para mandar documentos. 9. Terminación de alcohol. Conozco. Novecientos noventa y nueve. Al revés, Institución oficial para otorgar créditos a las empresas. 10. Preposición. Nitrógeno. Otra modalidad olímpica. 11. Impuesto muy conocido y odiado. Dirigios a alguna parte. En catalán, animal volador. Pronombre. 12. Quinientos. Al revés, otra modalidad. La primera.

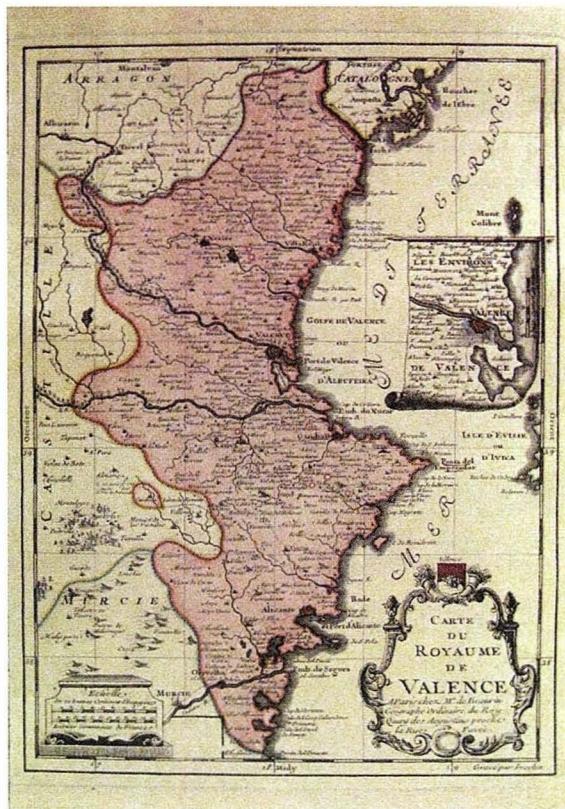
ESCACS nº 45

LES BLANQUES JUGEN
I FAN ESCAC I MAT EN TRES
JUGADES.

Encara que la situación material està gairebé equilibrada (una peça per dos peons) la posició de les peces es determinant...les blanques estan posicionades de tal forma que poden "rematar" la feina en tres jugades i amés de forma espectacular.

FONS ARTÍSTIC

Reproducció del mapa del Regne de València aixecat per l'Enginyer i Geògraf Reial francès, Jean Beaurin. Es va editar a París el 1760. Obsequi del President de la Generalitat Valenciana a la Colònia, any 2009.

APARTAT DE CORREUS, 25140 - 080080 Barcelona
E-mail: cforc@hotmail.com
www.competic.es/coloniaforcallanocatalana

EXEMPLAR GRATUÏT

BISGARGIS: C/. Bruc, 62, pral., 2^a - 08009 Barcelona

EDITA: Colònia Forcallano-catalana. - REDACCIÓ: Carme Ferrer i Sergi Bordàs.

IMPRIMEIX: TORMIQ, S.L. Arts Gràfiques - Major de Sarrià, 139 - 08017 Barcelona

Tel. 93 203 36 98 - Fax 93 203 35 12 - info@tormiq.com